

## Az oktatás jövőjéről

*Ma az egyik legdivatosabb szó a rendszerváltás. A parlamenti vitákban, újságok címszavaiban, egymásközi beszélgetésekben boldog-boldogtan használja úgy, hogy a szó értelmét, tartalmát nem tudja pontosan kifejezni. Ahány ember, annyiféleképpen értelmezi. Én ismert politológusokkal értek egyet: minden beosztásba, munkakörbe azok kerüljenek, akik a legalkalmasabbak szakmai, emberi tulajdonságaik alapján. Hogyan lehet az oktatás területén is végrehajtani a rendszerváltást, hogy a fent említetteknek eleget tudjon tenni, s a szakmai színvonal emelését elősegítse? Egyáltalán meg lehet-e valósítani? Igen, mert különben megint rajtunk csattan az ostor. Ha a gazdasági helyzet valamit javul, stabilizálódik, számonkérjük majd tőlünk, hogy mit csináltunk eddig, miért nem söprögetünk a házunk táján, mégha seprűt nem is kaptunk hozzá. Elengedhetetlen, hogy átgondoljuk a közoktatás és a felsőoktatás szerepét, feladatait az új Magyarországon, Európában, a világban és a feladatokhoz válasszuk ki a legcélszerűbb struktúrákat.*

*Hosszabb időt töltöttem el a középfokú oktatásban, jelenlegi főiskolai beosztásom révén az alsófokú oktatás problémáit is ismerem és természetesen nap mint nap saját bőrömmön tapasztalom a felsőoktatás gondjait. Ezért a közoktatás és a felsőoktatás területére is kiterjesztem elképzeléseimet, mert a reformokat együtt, szoros koncepcionális kapcsolatrendszerben lehet csak megvalósítani. A rendszer működését a biológia tantárgyon keresztül mutatom be.*

### 6–18 éves korosztály

*Korszerű alpműveltség megszerzése és a kezdeti specializáció időszaka.*

*Két éves ciklusokra bontanám a cél-feladat-követelményrendszert. Meg lehet határozni, hogy az egyes ciklusok végén a tanulóknak milyen tudásszinten, képességszinten kell állniuk, talán még a személyiségjegyek gyarapítására is lehet javaslatot megfogalmazni. Aki e követelményrendszert teljesítette, tovább mehet a következő ciklusba.*

*Az, hogy 8+4, vagy 6+6, vagy 4+8 osztályos rendszerben történik-e az oktatás, vagy a megjelenő magániskolák, gyarapodó egyházi iskolák sajátos rendszerében, a ciklusok szempontjából teljesen közömbös. Hogy melyik iskolatípusban, milyen alternatív tantervek, milyen taneszközegyüttes használatával, milyen pedagógiai módszerek alkalmazásával történik a TUDÁSSZINTFEJLESZTÉS, KÉPESÉGFEJLESZTÉS, a SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS, az mindegy. Lényeges és fontos az, hogy a tanuló teljesíteni tudja a ciklusok végére a követelményeket. Ez lehetővé teszi az egyes iskolatípusok közötti "szabad átjárást", ami fontos lehet a lakóhelyüket változtatók számára. Végre teljes szabadságot biztosít a tanárok számára is. Azoknak a tanulóknak, akik az egyes ciklusokban előbbre járnak, lehetőségük nyílna arra, hogy amíg a többiek gyakorolnak, addig ők az iskola könyvtárában, sportlétesítményeiben, stúdiójaiban stb. gyarapítsák ismereteiket, kedvenc időtöltésüknek hódoljanak.*

*A rendszer működése a biológiai tantárgy keretében*

*A biológia oktatás korszerűsítésére már öt évvel ezelőt kidolgoztam (a más tantárgyakban már sikeresen alkalmazott, a biológiai oktatásban pedig az audiovizuális*

anyagok megvalósításánál is használt) modulrendszer.

## A MODULRENDSZER TANTERVI TARTALMA

### TANTERVI ANYAG

#### TÖRZSANYAG KIEGÉSZÍTŐ ANYAG MODULOK

A TÖRZSANYAG a művelődési tartalom legfontosabb, legáltalánosabb rendszerét tartalmazza; a klasszikus biológia alapismereteket (morfológia, élettan, rendszertan) és az újabb biológiai tudományok már viszonylag stabil fogalmi rendszereit (ökológia, genetika, evolúció), de biztosítja a továbblépés lehetőségeit is. Az éves órakeret kétharmad részében tanítandó törzsanyaghoz, minden osztályban az órakeret egyharmad részében úgynevezett MODULOK csatlakoznak. Ezek vagy a törzsanyag ismeretanyagát mélyítik, vagy a biológia újabb területeire kalauzolják a tanulókat, érdekes, változatos ismeretanyaggal. Ez fontos készségeket, képességeket fejleszthet. Pl. a negyedik ciklus első évében a törzsanyag az élőlények anyagcserefolyamatait tárgyalja. Az ehhez tartozó négy modul:

- Mikroszkóppal az élet nyomában;
- Testünk titkai;
- Óvd az egészséged;
- Életfolyamatok vizsgálata.

A modulok közül szabadon választhat a tanár tudása, felkészültsége, az iskola objektív lehetőségei, a tanulók érdeklődése alapján. A ciklusok követelménye a törzsanyag. A tanár egy nagyon gyenge osztályban esetleg nem választ modult, mert a teljes órakeretre szüksége van a törzsanyag, így a ciklus követelményeinek teljesítéséhez.

A rendszer a negyedik ciklus után (14 éves korban) nyílna szét a szakmunkásképzők, szakközépiskolák és a gimnáziumok irányába úgy, hogy (a szakmák egy részét kivéve) az ötödik ciklusban azonosak lennének a követelmények az alaptantárgyak esetében. Úgy gondolom, itt is meg kell teremteni a váltás lehetőségét a későbbben érők számára, akik ekkor kezdik először komolyan venni a tanulást, vagy az érdeklődést, pályairányulást váltók számára. Pl. az erdészeti szakközépiskolából v. szakmunkásképzőből a gimnáziumba való átlépést az utolsó ciklusban, mert az előbbi orvos, a másik, aki elektroműszerésznek tanul, mérnök akar lenni. Ugyanakkor a gimnáziumból a továbbtanulásra nem alkalmas, vagy nem akaró tanulók is válhatnak a szakképzés irányába, éveket spórolva meg. Az utolsó ciklus lenne a totális specializáció időszaka: a gimnáziumokban a továbbtanulás irányába való intenzív felkészülés.

Ebben a ciklusban képzelem el először azt, hogy lerövidíthető, néhány kiemelkedő képességű tanuló egy év alatt is teljesítheti a követelményeket: 17 éves korában érettségi vizsgát tehet és megkezdheti tanulmányait az egyetemen.

18-30 éves korig?

Széleskörű specializáció, értelmiségi attitűdök kialakítása.

A napjainkban használatos "kétszintes" felsőfokú oktatás egységesítése, az univerzitások létrehozása elkerülhetetlen (néhány sajátos profilú egyetem, főiskola kivételével).

Az oktatás minden univerzitáson két éves alapciklussal kezdődne, amely az adott tudomány azonos területeit fogná át. Az univerzitásokon nincsenek szakpárok, csak különböző ideig tartó kurzusok, szemeszterek. Ezeket tetszés szerint választják ki a hallgatók az alapciklus (ciklusok) után, mellett. Mindenki annyit választ, amennyiről úgy gondolja, hogy teljesíteni tudja a követelményeit. A kulcsszó itt is a KÖVETELMÉNYSZINT. Ha pontosan meghatározzuk, hogy az adott munkakörök, foglalkozások betöltéséhez milyen diploma, szakképzettség, vagy csak jártasságot igazoló okmány kell, akkor szabad lehetőséget kell adni a hallgatóknak, hogy mikor szerzik meg azt. Természetesen pontosan körvonalazott, hogy ezekhez mennyi és milyen szemesztereket, milyen szintű vizsgákkal teljesítve jut hozzá. Minden univerzitásnak lehet sajátos specializáltsága, eltérő kutatási vonala. Így aztán természetes, hogy a két éves alapciklus után érdeklődésének megfelelően más egyetemen folytatja, fejezi be tanulmányait a hallgató. Így lehetővé válik az, hogy egy hallgató pl. hat év alatt szerez: matematika szakos tanári képesítést, könyvtár szakot, nyelvet tanul és középfokú nyelvvizsgát tesz, mindezt pedagógiai kurzusokkal megfejeelve.

Ma már az értelmiséget is fenyegető munkanélküliséget így lehet csökkenteni: sokoldalú, széles körben alkalmazható szakembereket képezve. Az előbbi példánál maradvan: lehet, hogy csak tíz matematika órát tud tartani egy falusi iskolában a képzés után valaki, de délután a művelődési ház könyvtárát vezeti, ahol este TIT nyelvtanfolyamokat tart. A merev szakpárok ideje lejárt. Az univerzitáson az alapciklusokat, a kétlépcsős tanárképzés alsó fokozatait, néhány speciális kurzust főleg a mai főiskolák végzik. A magasabb fokozatok, a széleskörű specializációk megszerzése a mai egyetemek feladata lenne.

Mindezek távolabbi célok, amit több lépcsőben, fokozatosan lehet megvalósítani.

Néhány mozzanatát, alapelveit és strukturáját vázoltam csak fel annak, hogyan képezem el az oktatás jövőjét. Biztos, hogy sokan mást gondolnak. A lényeg az, hogy minél többen gondolkodjunk és aztán döntsünk. Az idő sürget.

SZOLNOKYJENŐ

## Tehetségnevelés videofilmmel a történelemórákon

A videofilm megkezdte hódító útját az oktatásban is. A video egyesíti, integrálja az audiovizuális eszközök alapfunkcióit.

Történelem tanításunkba is beépült a video. A videotechnika, a videofelvétel segíti a tantárgyakban megfogalmazott ismeretek elsajátítását, elmélyítését. A felvétel a folyamat, az összefüggések, a fejlődés bemutatására, egy-egy ismeretkör megközelítően teljes feltárására alkalmas. A megfelelően szerkesztett program, feladatlappal, néhány kiegészítő eszközzel a gyakorlás, az ismeretek megszilárdításának eszköze. Ezen kívül fontos szerepe van: az összefoglalásnál, ismétlésnél, a logikus gondolkodásra nevelés, a kifejező készség és az érzelmi kultúra fejlesztésében.

A film nézése előtt fontos a pszichológiai felkészítés, amely a tanulókat ráhangolja a videoanyag befogadására, kijelöli azokat a nézési szempontokat, melyek szerint a diá-